

УДК 33:339.9

Вдовин М.Л.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики
Львівського національного університету імені Івана Франка

Хромова М.Ю.
студентка економічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС

PROBLEMS AND PROSPECTS OF FOREIGN RELATIONS DEVELOPMENT OF UKRAINE AND EU

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено стан розвитку зовнішньої торгівлі України. Наведено систему статистичних показників розвитку зовнішньої торгівлі. Проведено порівняльний аналіз зовнішньоторговельної діяльності України з країнами ЄС. Здійснено візуалізацію статистичних даних у вигляді таблиць та рисунків, зокрема, структурних діаграм.

Ключові слова: експорт, імпорт, зовнішня торгівля, зовнішньоторговельна діяльність, статистичний аналіз.

АННОТАЦИЯ

В статье исследовано состояние развития внешней торговли Украины. Приведена система статистических показателей развития внешней торговли. Проведен сравнительный анализ внешнеторговой деятельности Украины со странами ЕС. Осуществлена визуализация статистических данных в виде таблиц и рисунков, в том числе структурных диаграмм.

Ключевые слова: экспорт, импорт, внешняя торговля, внешнеторговая деятельность, статистический анализ.

ANNOTATION

It is researched the condition of Ukrainian foreign trade. It is also offered the system of statistical indicators of foreign trade. The comparative analysis of Ukrainian foreign trade activity with the countries of EU is made in the article. It is also made the visualization of statistical data in the form of tables and drawings, including structural diagrams.

Keywords: export, import, foreign trade, foreign trade activity, statistical analysis.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішня торгівля – найстаріша форма міжнародних економічних відносин, за допомогою якої сформувались сучасні економічні зв'язки багатьох країн світу. Торгівля є рушійною силою для зростання економіки в будь-якій країні, яка на сучасному етапі розвивається в умовах прискореного процесу глобалізації, за рахунок чого і відбувається вільний рух товарів та послуг, мобільних факторів виробництва через кордони країн. Зовнішня торгівля країн сприяє закріпленню усталених та довгострокових відносин між країнами, посиленню конкуренції між країнами, що позитивно впливає на якість та асортимент продукції, а отже, є вигідним для споживачів різних країн світу.

Для України зовнішня торгівля є одним з найпотужніших засобів збільшення державного бюджету, тому зайняти гідне місце на світовому ринку – стратегічна мета розвитку української економіки. Тому дослідження проблем розви-

тку зовнішньої торгівлі є на сьогоднішній день дуже актуальним.

Європейський Союз є одним з ключових партнерів України у зовнішньоторговельних відносинах, адже ринок ЄС – другий за значенням після ринку країн СНД (фактично – Росії), але у травні 2004 р. став головним експортним ринком України [1].

Важливу роль в світовій економіці відіграють показники розвитку зовнішньої торгівлі. Вони допомагають визначити рівень розвитку зовнішньоторговельної діяльності, місце та роль країни в світовому торговельному просторі.

Основними показниками розвитку міжнародних зовнішньоторговельних відносин є експорт та імпорт. Причому вважається, що для країни розвиток експортного потенціалу є основою зовнішньоекономічної діяльності, гарантом економічної безпеки, прискорювачем економічного зростання тощо.

Рівень розвитку зовнішньоторговельних відносин аналізують за допомогою і інших показників, які обчислюються на основі експорту та імпорту (табл. 1).

У рейтингу країн ЄС за станом зовнішньоторговельних відносин Україна займає 18-ю позицію (аналізувались такі показники, як відкритість економіки, імпортна квота, індекс чистої торгівлі та індекс товарності).

У порівнянні з країнами ЄС імпортна квота та індекс чистої торгівлі України нижче середнього рівня, що зумовлено великою часткою імпорту у зовнішньоторговельних відносинах. Імпортна залежність України становить 18% (в основному від Німеччини, Польщі, Великої Британії, Італії).

У 2013 р. експорт товарів та послуг України до країн ЄС збільшився порівняно з 2012 р. на 42,69%. Основними країнами, до яких Україна експортує товари, є Польща, Італія, Німеччина; послуги: Велика Британія, Німеччина, Кіпр.

Головні експортні та імпортні партнери України зображені на рис. 1 та 2.

Найбільші обсяги експорту до країн ЄС склали чорні метали та вироби з них – 26,2% від загального обсягу експорту до ЄС (Італія,

Таблиця 1

Система статистичних показників розвитку зовнішньої торгівлі [2]

Показник	Формула	Позначення у формулах	Характеризує
Відкритість економіки	$K_o = \frac{X}{GDP}$	X – експорт, GDP – ВВП	рівень відкритості економіки країни
Умови торгівлі	$w = \frac{P_x}{P_M}$	P_M, P_x – індекс імпорتنих та експортних цін відповідно	зміну положення країни в світовій торгівлі
Роль країни на світовій арені	$K_x = \frac{X_{ij}}{\sum_{j=1}^k X_{ij}}$	X_{ij} – експорт i -го виду товару j -ю країною	рівень міжнародної спеціалізації країн світу за певними галузями чи групами товарів
Коефіцієнт імпоротної залежності	$K_{Md} = \frac{M_i}{S_i}$	M_i – імпорт країни, імпорт i -го виду товару, S_i – споживання i -го виду товару	співвідношення імпорту та споживання конкретного товару
Імпортна квота	$K_M = \frac{M}{GDP}$	M – імпорт, GDP – ВВП	значення імпорту для національної економіки
Індекс диверсифікації експорту	$S_j = \frac{\sum_{i=1}^l h_{ij} - h_i }{2}$	h_{ij}, h_i – частка i -го виду товару в загальному експорті j -ї країни; частка i -го виду товару в світовому експорті	розбіжності у структурі зовнішньої торгівлі країни
Індекс чистої торгівлі	$NT = \frac{X - M}{X + M}$	X – експорт, M – імпорт	рівень перевищення експорту над імпортом
Коефіцієнт покриття експорту імпортом	$K_{X/M} = \frac{X}{M}$		
Індекс географічної концентрації експорту	$S_i = \sqrt{\sum_{j=1}^k \left(\frac{X_{ij}}{X_i} \right)^2}$	X_{ij} – експорт i -го виду товару j -ю країною	стан світового ринку за конкретними групами товарів
Індекс товарності	$K_{X+M} = \frac{X + M}{GDP}$	M – імпорт, X – експорт, GDP – ВВП	міру участі у МПП (міжнародному поділі праці)
Генеральна торгівля	$GT = X + M + T$	M – імпорт, X – експорт, T – вартість транзитних товарів, перевезених через територію країни	зовнішньоторговельний оборот з урахуванням вартості транзитних товарів

Польща, Німеччина), руди, шлак і зола – 10,5% (Чехія, Польща, Австрія), зернові культури – 10,3% (Іспанія, Італія, Нідерланди), електричні машини – 9% (Угорщина, Польща, Німеччина), насіння і плоди олійних рослин – 7,4% (Франція, Нідерланди, Італія), палива мінеральні,

нафта і продукти її перегонки – 6,3% (Угорщина, Польща, Кіпр), деревина і вироби з деревини – 3,6% (Польща, Німеччина, Румунія). Тобто в товарному експорті переважають сировина та продукція з низьким ступенем переробки, а, відповідно, і з низьким рівнем доданої вартості.

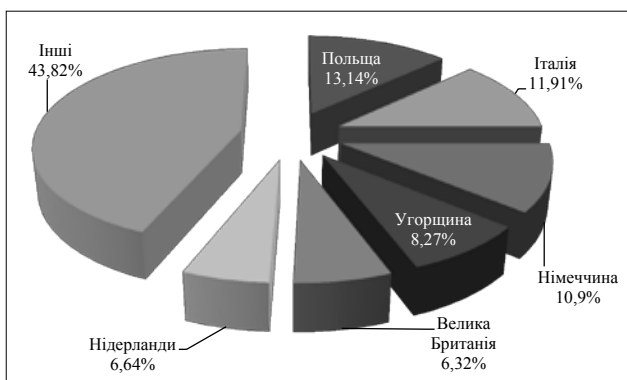

Рис. 1. Експортні партнери України серед країн ЄС у 2013 р. [3]

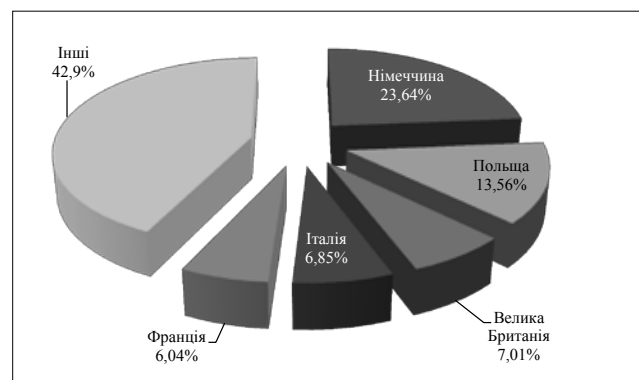

Рис. 2. Імпортні партнери України серед країн ЄС у 2013 р. [3]

Значні надходження з країн ЄС склали механічні машини – 12,6% (Німеччина, Італія, Польща), палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки – 11,2% (Литва, Польща, Німеччина), засоби наземного транспорту, крім залізничного – 10,2% (Німеччина, Велика Британія, Чехія), фармацевтична продукція – 8,6% (Німеччина, Франція, Австрія), електричні машини – 6,9% (Німеччина, Польща, Угорщина), пластмаси та полімерні матеріали – 6,6% (Німеччина, Польща, Італія), папір та картон – 4,2% (Польща, Фінляндія, Німеччина) від загального обсягу імпорту з країн ЄС.

Щодо послуг, то в загальному обсязі українського експорту країнам ЄС переважну частку мали транспортні (47,3%), ділові послуги (14,8%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (14,5%), послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (13,1%).

Найбільшу питому вагу в загальному обсязі імпорту займали транспортні (20%), ділові послуги (17,9%), послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (16,8%), роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності (14,5%).

Важливим чинником, який характеризує ступінь розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та ЄС, є частка експорту (імпорту) до України від країн – членів Союзу (табл. 2). Через неповноту даних показники подані не по всіх країнах.

З таблиці 2 бачимо, що частка України у експорті та імпорті країн ЄС незначна. Найбільший цей показник у експорті та імпорті Хорватії (8,87% та 7,67% відповідно у 2013 р.).

До факторів, що негативно впливають на стан зовнішньої торгівлі України з ЄС, можна віднести: сировинну спрямованість українського експорту; низьку конкурентоспроможність значної частини готових виробів;

повільний перехід на випуск нових товарів; високу собівартість багатьох товарів; невідповідність продукції, виготовленої в Україні, світовим стандартам.

З цього випливає, що необхідно вдосконалити структуру експорту товарів України до ЄС. Удосконалення товарної структури експорту передбачає поступове підвищення ступеню оброблення сировинних ресурсів, збільшення у ній частки готової, зокрема високотехнологічної, продукції [4].

Для досягнення таких заходів необхідна відповідна державна політика та фінансування (експортне кредитування, експортне страхування, надання державних гарантій тощо).

Висновки. Отже, існує низка чинників, які негативно впливають на міжнародну торгівлю

Таблиця 2
Частка експорту (імпорту) України в загальному обсязі експорту (імпорту) країн ЄС у 2012 та 2013 рр.

Країни	Частка у експорті, %		Частка у імпорті, %	
	2012	2013	2012	2013
Австрія	0,34	0,5	0,34	0,43
Бельгія	0,18	0,18	0,19	0,19
Болгарія	1,86	0,86	1,71	0,8
Хорватія	5,39	8,87	5,36	7,67
Чехія	0,2	0,22	0,2	0,23
Данія	0,09	0,07	0,29	0,09
Естонія	0,96	1,05	0,7	0,87
Фінляндія	1,01	0,87	1,55	0,76
Франція	0,36	0,29	0,33	0,29
Німеччина	0,03	0,06	0,04	0,06
Греція	0,37	0,24	0,45	0,18
Ірландія	0,01	X	0,01	X
Італія	0,02	0	0,02	0
Люксембург	2,84	3,99	3,33	4,33
Нідерланди	0,09	0,13	0,09	0,15
Польща	0,35	0,28	0,32	0,26
Португалія	0,06	0,33	0,04	0,29
Румунія	2,57	1,87	2,08	1,55
Іспанія	0,01	0,01	X	X
Швеція	0,35	0,41	0,34	0,58
Велика Британія	0,02	0,07	0,02	0,08

України з ЄС, з якими варто боротися, адже ринки ЄС є найбільшими ринками країн – сусідів України та значним джерелом інвестицій в Україну, необхідних для її технологічної модернізації та економічного розвитку. Тому розвиток торговельно-економічних та інвестиційних відносин між Україною та ЄС є одним з пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Носирев О.О. Зовнішня торгівля України з країнами ЄС: проблеми та напрями оптимізації / О.О. Носирев // Наук. вісн. ВНУ ім. Лесі Українки. Серія «Економічні науки». – К. : Волинь, 2011. – Вип. 18. – С. 81–88.
2. Вдовин М.Л. Моделювання соціально-економічних процесів : [монографія] / [М.Л. Вдовин, Р.В. Вовк, С.С. Прийма]. – Львів : Видавництво ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 460 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
4. Покришка Д.С. Торговельні відносини України з Європейським Союзом в умовах глобальної невизначеності / Д.С. Покришка // Стратегічні пріоритети. Серія «Економічні науки». – К. : Техніка, 2012. – Вип. 1. – С. 18–21.